

พลรพี ทุมมาพันธ์.

การศึกษาเพื่อสุขภาวะของเด็ก (ไม่) พิเศษ = Education for Wellbeing of Children with (un) Special Needs.

1. เด็กพิเศษ. 2. เด็กพิเศษ -- การดูแล. 3. การศึกษาพิเศษ.

LC3965

ISBN 978-616-602-228-5

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลรพี ทุมมาพันธ์
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกันยายน 2568

จำนวน 50 เล่ม

สำนักงานบริหารการพิมพ์ธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>

จัดจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โทร. 02-564-4438

<https://linktr.ee/tubookstore>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมิถุนายน 2565 จำนวน 60 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2565 จำนวน 60 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกันยายน 2568 จำนวน 50 เล่ม

ราคาเล่มละ 240.- บาท

สารบัญ

สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
“คือ ตำราที่มีชีวิต”	(13)
คำนิยม	(14)
คำนำ	(15)
คำปรารภของผู้เขียน	(18)

ตอนที่ 1 สุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

บทที่ 1 สุขภาวะ: ความต้องการปกติของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	5
สุขภาวะ	6
เด็กที่มีความต้องการพิเศษ	8
สุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	13
บทที่ 2 สุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในมุมมองทางทฤษฎี	21
ตัวแบบของความพิการ	23
ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ	25
สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา	29
ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่	31
บทที่ 3 การดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	35
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มี	
ความต้องการพิเศษ	36

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 48
 โครงสร้างการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มี

ความต้องการพิเศษ	51
ปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มี	
ความต้องการพิเศษ	59
ช่องว่างของการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มี	
ความต้องการพิเศษ	71

ตอนที่ 2 เครือข่ายและการมีส่วนร่วม

บทที่ 4 เครือข่ายความร่วมมือ	77
ทฤษฎีเครือข่าย	78
เครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มี	
ความต้องการพิเศษ	83
การสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ	
ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	89
การสร้างความร่วมมือของเครือข่ายเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของ	
เด็กที่มีความต้องการพิเศษ	95
กรณีตัวอย่างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา	
เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	97
สรุปเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา	
เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	105

บทที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ	
ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	109
ชุมชน	111
การมีส่วนร่วม	113
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม	
สุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	116
สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	
เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	128
ปัจจัยความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	
เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	134

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

บทที่ 6 การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มี	
ความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	139
ความหมายของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของ	
เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	140
กรณีตัวอย่างของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของ	
เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	142
สรุปลักษณะของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ	
ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	152
สรุปภาพรวมของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของ	
เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	154

บทที่ 7	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็ก	
	ที่มีความต้องการพิเศษ	163
	กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก	165
	สรุปลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้	174
	กิจกรรมส่งเสริมศักยภาพของครู ผู้ปกครอง และชุมชน	177
	สรุปองค์ประกอบสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	185
บทที่ 8	กิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กที่มี	
	ความต้องการพิเศษ	191
	ความหมายของทักษะชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	193
	กิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	196
	กิจกรรมส่งเสริมทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม	197
	กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านวิชาการ	199
	กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการประกอบอาชีพ	201
	ข้อพึงพิจารณาในการทำกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิต	
	สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	204
	สรุปประโยชน์ของกิจกรรม	208
บทที่ 9	บทสรุป	211
	รายการอ้างอิง	218
	ดัชนี	234
	รู้จักผู้เขียน	236

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	13
ตารางที่ 2	แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4 ด้าน	15
ตารางที่ 3	ลักษณะของตัวแบบของความพิการ	24
ตารางที่ 4	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามระดับการศึกษา	63
ตารางที่ 5	ลักษณะของเครือข่าย	103
ตารางที่ 6	ลักษณะของรูปแบบการมีส่วนร่วม	128
ตารางที่ 7	ลักษณะของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	152
ตารางที่ 8	ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้	175

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	สุขภาพคือสุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งกาย จิต สังคม และปัญญา	7
ภาพที่ 2	ข้อจำกัดของการส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	18
ภาพที่ 3	กรอบแนวคิด Social Determinants of Health	28
ภาพที่ 4	ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี	30
ภาพที่ 5	โครงสร้างและหน้าที่ของการดำเนินงานการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	52
ภาพที่ 6	โครงสร้างและหน้าที่การดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ	58
ภาพที่ 7	สรุปช่องว่างของการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ	71
ภาพที่ 8	ทฤษฎีจุดแข็งของสายสัมพันธ์แบบผิวนิรน	80
ภาพที่ 9	ทฤษฎีหลุมของโครงสร้าง (Structure Holes Theory)	82
ภาพที่ 10	บทบาทของเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	87
ภาพที่ 11	องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	94
ภาพที่ 12	แผนภาพเครือข่ายพลังสังคมโดยทีมสหวิชาชีพในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี	99
ภาพที่ 13	แผนภาพเครือข่ายชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	100
ภาพที่ 14	แผนภาพเครือข่ายความรู้ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี	102
ภาพที่ 15	สรุปเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาวะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	106

ภาพที่ 16	สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รูปแบบที่ 1	120
ภาพที่ 17	สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รูปแบบที่ 2	123
ภาพที่ 18	สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รูปแบบที่ 3	127
ภาพที่ 19	แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	133
ภาพที่ 20	สรุปปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	135
ภาพที่ 21	แผนผังการดำเนินการของโรงเรียนวัดห้วยหมูโมเดล	143
ภาพที่ 22	แผนผังการดำเนินการของโมเดลสร้างสุข โดยชุมชนแม่ทั้ง จังหวัดเชียงใหม่	146
ภาพที่ 23	รูปแบบการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษ "อุบลวิทยาคมโมเดล"	150
ภาพที่ 24	ภาพรวมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	157
ภาพที่ 25	ตัวอย่างกิจกรรมประเภททัศนศึกษานอกสถานที่ โรงเรียนวัดห้วยหมู จังหวัดราชบุรี	166
ภาพที่ 26	ตัวอย่างกิจกรรมแบบฐานการเรียนรู้ โรงเรียนวัดห้วยหมู จังหวัดราชบุรี	168
ภาพที่ 27	ตัวอย่างกิจกรรมประเภทศิลปะและงานประดิษฐ์ โรงเรียนวัดห้วยหมู จังหวัดราชบุรี	170

ภาพที่ 28 ตัวอย่างกิจกรรมรวมกลุ่มครอบครัว ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	179
ภาพที่ 29 ตัวอย่างกิจกรรมสะท้อนคิด ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี	183
ภาพที่ 30 สรุปลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	185